

Поліщук Марина Геннадіївна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-
правових дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ МАЛОЗНАЧНІСТІ СПРАВ ЦИВІЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

У 2017 році Цивільно процесуальний кодекс України зазнав певних змін, а саме законодавець запровадив поняття малозначні справи, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження. Розглядаючи правові аспекти малозначності справ у цивільному процесі виникає ряд питань:

- ЦПК України не містить визначення поняття «малозначні справи», «Використаний термін «малозначні» доволі специфічний, оскільки значення справи для заявника не залежить від його ціни або складності розгляду і навряд чи варто ділити справи на значні та малозначні» а саме, як з об'єктивного визнання взагалі оцінити, є справа малозначною чи ні.

-Чому в законодавстві, не передбачено оскарження малозначних справ в касаційному суді. Вирішення питань на власний розсуд судом, малозначності справи, та не можливість касаційного оскарження малозначних справ, є порушенням конституційного права громадян, щодо доступу до правосуддя.

Поняття малозначна справа відносно нове, але вже проблематика даних справ розглядалася Ізаровою І.О., Лесько А.О., Ткачуком О.С., Помазановим А.В. І їх дослідження не втратили актуальність.

Поняття малозначні спори вперше з'явилось в українському законодавстві у Конституції України з прийняттям у 2016 році Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)». В якому у ст. 131-2, зазначено гарантії надання професійної правничої допомоги адвокатурою і передбачає, що законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена[1].

Потім у 2017 році Верховною Радою України було прийнято Закон України "Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України та інших нормативно-правових актів України". Цим законом законодавець запровадив малозначні справи, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження. Вирішуючи питання, чи належить справа до категорії малозначних, суд у кожному конкретному випадку на підставі досліджених судом конкретних обставин у справі має оцінити наявність критеріїв, з яких слід виходити, та вирішити це питання відповідно до принципу верховенства права.

Згідно ЦПК законодавець зазначив, що малозначними справами є :

1.Справи у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних.

2.Справи незначної складності, визнані судом малозначними. Відмінність між загальним та спрощеним провадженням є те, що суд розглядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами. Також розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження проходить без проведення підготовчого засідання та не пізніше 30 днів з дня відкриття провадження[2].

Наразі немає чіткого критерію, за яким можливо віднести ту чи іншу справу до категорії малозначних справ, оскільки кожна людина оцінює значність справи по-своєму. Отже, це завдання покладається на суд. Цей факт є неоднозначним, що при вирішенні питання про малозначність справи, суд може використовувати суб'єктивні оцінювальні поняття та визнавати справу малозначною на свій розсуд. Тому в цьому питанні можна звернутись до Лесько А.О. яка зазначає що вирішення судом питань, пов'язаних з розглядом справи, за критерієм малозначності спору передбачає широкі дискреційні повноваження суду (судді), а тому є необхідність на практиці виробити критерії, відповідно до яких такий чинник як малозначність повинен бути оцінений об'єктивно[7].

Крім того, законодавець не передбачив оскарження малозначних справ в касаційному суді. Тому існує необхідність надалі врегулювання даної прогалини в цивільному законодавстві через те, що порушуються законні права людини на справедливий суд. Це стосується суми позовів які потрібно зменшити та встановлення винятку щодо неможливості віднесення до малозначних спорів, що виникають з трудових, сімейних відносин, стягнення аліментів, а також ті що стосуються захисту честі та гідності, ділової репутації, життя і здоров'я. Тому що справи з цих правовідносин не можуть бути малозначними і вони повинні повністю та детально розглянуті - це допомогло б збалансувати доступ до правосуддя, а саме захист своїх прав за допомогою оскарження рішень, а також покращити стан довіри до держави та судової системи.

Досліджуючи дане питання, можна зробити висновок, що зміни є недостатньо повними і є багато недоліків з якими ми зіткнулись при дослідженні даної теми. Враховуючи вище вказане, можна зазначити що законодавцем недостатньо вирішено питання про визначення справ малозначними. Це питання потребує подальшого вивчення. Насамперед стосується більш широкого доступу до захисту своїх прав за допомогою оскарження рішень в касаційному суді. Також формування об'єктивних критеріїв щодо оцінювання справи як малозначної, а саме - вироблення на практиці суддями власного досвіду. А за для подальшого розвитку малозначних справ можна винести всі положення про них в окрему статтю ЦПК. Тому потрібен подальший науковий розгляд у цій сфері. Тому запровадження у Конституції України та новому цивільному процесуальному законодавстві такої категорії як малозначні справи не варто було би розглядати так, що «законодавцем та державою в цілому взятий курс на обмеження доступу громадян до правосуддя», як було висловлено окремими авторами.

Нова процедура спрощеного провадження, зокрема й щодо розгляду малозначних спорів, потребує формування суддями та адвокатами власного досвіду забезпечення вирішення завдань цивільного судочинства - справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ за новими правилами.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996, № 30, ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України. Кодекс, Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України, 2004, № 40-41, 42, ст. 492.
3. Ізарова І.О. Реформи цивільного процесуального законодавства в незалежній Україні: 1991-2017 / Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства. 36. наук.праць. К., 2017, С.18
4. Помазанов А.В. Малозначність справ у цивільному процесі України URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/1_2018/part_2/16.pdf (дата звернення: 18.10.2018).
5. Кодекс адміністративного судочинства України. Кодекс, Закон від 06 липня 2005 р. № 2747-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України, 2005, № 35-36, № 37, ст.446.
6. Закон України Про Державний бюджет України на 2018 рік. Закон України; Бюджет, Розподіл, Перелік від 07 грудня 2017 р. № 2246-VIII IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради, 2018, № 3-4, ст.26.
7. Лесько А.О. Малозначність справ цивільної юрисдикції як критерій для їх розгляду у спрощеному позовному провадженні та відмови у відкритті касаційного провадження URL: http://www.vru.gov.ua/mass_media/998 (дата звернення: 18.10.2018).
8. Ткачук О.С. Спрощене провадження - новела цивільного процесу: правова природа, ознаки, процедура URL: http://minust.myapp.com.ua/storage/attachments/Ткачук_2017_Спрощене%20провадження%20-%20новела%20цивільного%20процесу_правова%20природа,%20ознаки,%20процедура.pdf (дата звернення: 18.10.2018).